

מרוסיה באתנה

אני לוחם למען שוויון הזכויות של כל האזרחים בכל מדינה (ישראל, ברית המועצות וכל מדינה אחרת) ללא הבדל דת, לאום, גזע, עדה ומין. אני משתוקק מאוד לבקר בברית המועצות ולחנות כמו עיני בתוצאות אחת המהפכות הגדולות

ז'וזף רבינ'ת'ן

לזאת בתולדות האנושות. אולם גם למען חווייה זו, אני מוכן לשנות את השקפתי זו, שהיא פרי הכרעה מצפנית אישית וציבורית.

אני רואה סתירה בין עמדותי זו ובין דעתי (שגם אותה ביטאתי מעל דוכן הכנסת, ולא פעם באותם נאומים עצמם) שעל ממשלת ישראל לשנות את מדיניותה ולחתור להתקרבות אל ברית המועצות. השלום הישראלי-ערבי מחייב, בין השאר, שני יחסי ירושלים-מוסקבה, ועלינו לפי עול למענו, מתוך אינטרס ישראלי, בלי כל קשר לעניינים אידיאולוגיים.

יהודים לחוד, שלום לחוד

הנה ההערה המדינית, המכוננת לכתובת הסובייטית. אני מציע גם למוסקבה להפריד בין שני הנושאים.

יש הרבה אנשים בישראל שמעולם לא הרימו קולם בעניין יהודי ברית המועצות, אך יוזמנו כל אלה לברית המועצות, אברך על כך — כי כל ביקור ישראלי בברית המועצות הוא בעל השפעה חיר בית, גדולה או קטנה. אפילו ביקורו של מאיר וילנר עדיפים על ניתוק מוחלט. אולם העניין העיקרי של כולנו הוא עניין השלום, בעולם כולו ובמרחב שלנו בפרט.

מחנה השלום בישראל הוא גדול, ויש בו מיגוון רחב של דעות וכוחות. מי שרוצה בשלום — מוטב שיתן את ידו למחנה זה, ולפחות יפתח בדרגה עימו. הרוב הגדול של הפוזות והאוי שים במחנה זה אינו תומך במדיניות הסובייטית כלפי היהודים. אין הוא אדיש כדפיה, ואין הוא אילם.

אך כימעט כל המחנה הזה מאוחד בדעתו שיש לחדש את יחסי ישראל וברית המועצות, כחלק מיוזמת שלום יש ראלית גזעית וכוללת. אמירות של המחנה כולו תגבר, וכוחו בארץ יגבר, עם תבוא ויזם מה מקבילה מצד ברית המועצות. אם המשלחת הנוכחית, שהוזמנה על רקע שונה ולמען מטרה שונה, תנצל את שהותה בברית המועצות כדי להבהיר גם בקודה זו — תבוא עליה הברכה.

לוי אשכול

רצתה ברית המועצות לעודד מחנה זה, ואילו היתה זו המטרה העיקרית של הזמנת המשלחת, בוודאי היה הרכבה שונה לגמרי.

דווקא הרכב המישלחת מוכיח שאין זו המטרה העיקרית.

המיבחן המעשי הוא זה: אילו היתה המטרה מדינית, וקשורה בגבולות הרינוני — היו המזמינים מרכיבים מישלחת של הלוחמים הבולטים ביותר לשלום בלי סיפוח, בלי קשר עם עמדתם לבעיית יהודי ברית המועצות, להיפך: הם היו דווקא כוללים במישלחת אנשים שהרימו את קולם בבעיית היהודים, כדי לשים את הדגש על המטרה המדינית ולהשיג את ההזדה המירבית בציבור הישראלי.

אבל המזמינים הלכו בדרך הפוכה. נכללו במישלחת גם אנשי שים טובים, הרחוקים מן המאבק המדיני היוזמומי בישראל נגד הסיפוח. אלה הוזמנו מפני שהם ידועים מידידי ברית המועצות, ומפני שלא השמינו את קולם בבעיית היהודים שם.

ז'וזף רבינ'ת'ן

עובדות אלה מוכיחות בצדקת טענתה של ר'ק"ח: אין זו משלחת שהוזמנה לדון בבעיות השלום במרחב, אלא משלחת של ידידי ברית המועצות, שלא פסלו את עצמם על ידי הצטרפות ל"מסע האנטיסמ" בייט" בפרשת יהודי ברית המועצות.

הערה אישית

ורשו לי כאן שתי הערות — אחת אישית ואחת מדינית.

הנה ההערה האישית: עורך ידעות אחרונות, ד"ר הרצל רוזנבלום, שאינו נמנה עם אוהדי הפוליטיים, שפך דימעה פומבית קטנה על כך שאני לא צורפתי למשלחת. הוא הסיק מכך שאפילו "ותרן כמו אורי אבנרי" אינו די כשר בעיני שליטי מוסקבה, מפני ששרדו באיוושהי פינה נסתרת של לבנו. שרדים של פטריוטים ישראלים. עם כל הערכה לדאגתו לי, דימעה זו מיותרת לגמרי.

פסקתי את עצמי, בחברה מראה, ממועמדות במישלחת כזאת — כרגע שהחלטתי (כחברי-כנסת, כי עורר עיתון וכחבר כנסתות המרי כזיים של תנועת העולם הזה — כוח חדש) להרים את קולי נגד המדיניות הנקוטה בידי ממשלת ברית המועצות כלפי יהודים. גשאתי מעל דוכן הכנסת נאומים חד-משמעיים ברזח זו, ופירסמתי דברים בירוחו על בחתמתי בשבועון המסויים. אני דוגל בזכותו של כל אדם (בישראל, בפלסטין, בברית המועצות ובכל מקום אחר) להצטרף לכל אומה שהוא רוצה לקשור את גורלו לגורלה, להגה לכל ארץ שהוא רוצה להיות בה, לבחור לעצמו את זהותו הלאומית.

"המסע האנטי-סובייטי", שהתנהל בישראל נגד ברית המועצות, על רקע בעיית היהודים שם.

הקריטריון העיקרי (וכנראה גם היחיד) לקביעת המועמדים למשלחת היה שלא השתתפו בו מסע אנטי-סובייטי זה, ואף הסיי תייגו ממנו בפומבי.

מי הזמין - ולמה?

דברים ברורים, ויש בהם הגיון. מה שמכונה בפי ר'ק"ח "המסע ה"אנטי-סובייטי" גרם נזק עצום לברית המועצות. הוא השפיע במישרין על מפת לגות השמאל באירופה המערבית ובארצות הברית, שבכולן תופסים היהודים מקום מרכזי.

הפצצות הינדיות של הרב כהנא ותעמולה הפירכומת של ה"ליגה להגנה יהודית אינם מפריעים לסובייטים, אלא להיפך. מפי ריעה דווקא ההסתייגות הגוברת באותם החוגים בעולם שאינם עוינים את ברית המועצות, והמזי כנים לשתף פעולה עימה במישור רים רבים.

לכן שלחה ברית המועצות משלחות של יהודים סובייטיים לביקורים בארצות המערב. לכן הוזמנה משלחות של יהודים שמאלניים מן המערב לברית המועצות. וכעת בא צעד נוסף בכיוון זה: הזמנת משלחת מישראל עצמה, שעצם הופעתה בברית המועצות וקבלתה עלי ידי מוסדות סובייטיים (אפילו לא יהיו מוסדות פוליטיים) יפיגו את המתח הקיים בין ברית המועצות והשמאל העולמי.

אני יודע אם יש ברעת המארי חים הסובייטיים להפגיש את חבי רי המישלחת עם יהודים סובייטיים, ובכך מבקש שיענייה. אם כן, בוודאי ייעזר הדבר יותר מאשר

ז'וזף רבינ'ת'ן

נאומים שיוגרתיים כמסוכות, שבהן יזרום הודקה וייעדם הקאביאר.

אין קשר לשלום

מטר ההשמצות הראשון שבא ב"עיקבות הזמנת המשלחת, נאמר ש"זוהי מוזמה מתחכמת של ממשלת ברית המועצות לרומם את המחנה הישראלי הדוגל בשיבה לגבולות ה"4 ביוני, זוהי התיוה המשותפת של ה"ד"ר הרצל רוזני בלום וה"ד"ר משה סנה.

עם כל הכבוד, אין היא עומדת במיבחן ההגיון. המחנה הישראלי הדוגל בשלום ללא סיי פוח, המוכן לקבל את גבול ה"4 ביוני כבסיס לשלום-אמת, שיכלול סידורי-בטי הון סבירים — הוא רחב הרבה יותר מן המיגוון הצר שנכלל במישלחת. אילו

מלחמה הנושעה כיום בין ישראל וברית המועצות מתנהלת בי שני מישורים שונים.

המישור הראשון הוא מדיני מובהק. ברית המועצות היא צד בסיכסוך הישראלי-ערבי, ומאז 1967 התייצבה באופן בלעדי בצד הערבים.

המישור השני הוא מסוג אחר ל-גמרי. ישראל קשורה בקשרי סולידריות עם היהודים ברחבי העולם. על כן היא צד בסיכסוך שבין המישור הסורי-בייטי ובין חלק מאזרחי היהודים.

כדאי להבחין בבירור בין שני המישורים האלה, אף שלעיתים קרובות משתלבות שתי המעריכות, והן בוודאי משפיעות זו על זו.

הזדמנות ואשליה

זמנת המישלחת של ששה אנשי ש"י-ציבור ישראליים לברית המועצות היא יוזמה חיובית, ויש לברך עליה. טוב שהששה הוזמנו, וטוב ש"ייסעו.

אולם כדאי שיהיה ברור לחז"ר טין מה משמעותו של צעד סובייטי טי זה. גם כדי לנצל הזדמנויות שישנן, וגם כדי להימנע מאשליה. התגובה הראשונה בישראל היתה ריג"שית, וזמנתה מכל מידע מוסמך.

משרד החוץ פירסם הודעה של זיל-זול, אך לא שלל את הניסעה. אישים שונים בישראל, שהיו רוצים מאוד לנסוע ושלל הוזמנו, פירסמו דברי השמצה קיצוניים.

השונאים המקצועיים של ברית המועצות פתחו, כמובן, במקלה הצפויה. כל התגובות האלה מובנות. אך כדאי לבחון תחילה את המידע, ואת ההגיון המשתקף בו — לפני שנפתח בזעקות-נגנאי או בשירי-הדל.

המחותנת היא ר'ק"ח

זה ונעים לחשוב כי זוהי מיחווה סובייטית, שמטרתה היא לקדם את חידוש היחסים בין ישראל וברית המועצות. אפילו יש הרואים בכך סימן ש"מוסקבה מוכנה בקרוב לפתוח מחדש את שגרירותה בארץ, למרות שממשלת ישראל אינה חולמת לחזור לגבולות ה"4 ביוני, כדרישת הסובייטים.

ככל שהשערות האלה אין כל ממש.

היו וישנם גישושים סובייטיים לק"ראת אפשרות של חידוש היחסים, בי תנאים מדיניים מסויימים. אולם מי שרוצה לקשור יחסים דיפ-לומטיים עם ממשלת ישראל, אינו מ"מין לביקור את הגברת רות לוביץ", שהיא פעילה מרכזית של ר'ק"ח. בין מוסקבה ובין ר'ק"ח כבר קיימים יחסיים, ואין צורך להדשם או לשפרם.

ר'ק"ח היתה היוזמת של המשיחת, היא שהציעה את המועמדים לנסיעה, והיא שניהלה את המשא"ה המתן עם המוסדות הסובייטיים שהחליטו על ההזמנה. היא המות"תנת העיקרית של השימוחה.

המשא"ה המתן ארך זמן רב, והוא התחיל לפני שהמאורעות המדיניים שכינעו, אולי, את הממשלה הסובייטית לבחון מחדש דש את בעיית יחסי מוסקבה-ירושלים. מדברי ר'ק"ח, שהיא המקור המוסמך היחיד בפרשה זו, עולה כי:

אין שום קשר בין מישלחת מסויימת זו ובין שאיפה כלשהי לשינוי היחסים המדיניים בין ממשלת ישראל וברית המועצות.

זמנת המשלחת באה כתגובה על